

ΧΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΛΟΥ

Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΤΑΝΗΣ

PhD, University of Wisconsin-Madison, ΗΠΑ

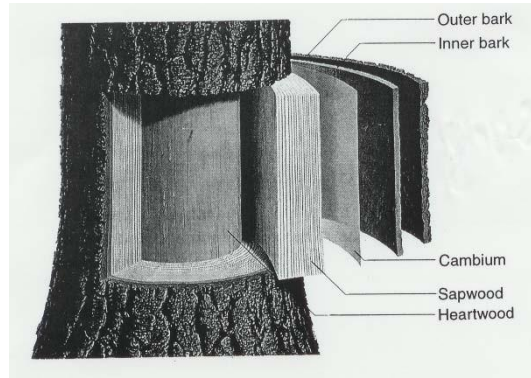
Καθηγητής ΤΕΙ Θεσσαλίας

URL: www.teilar.gr/~mantanis

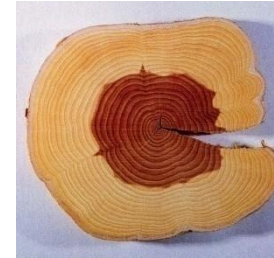
Επίπεδα μελέτης του ξύλου

Δένδρο

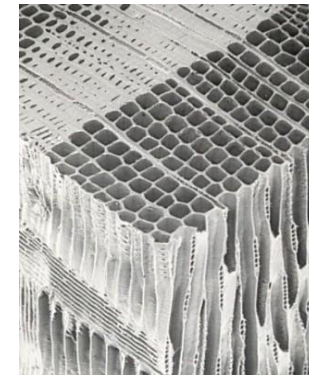
Κορμός

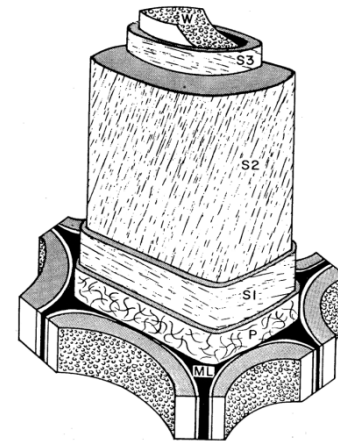
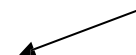
Ζώνες

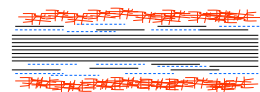
Δακτύλιοι

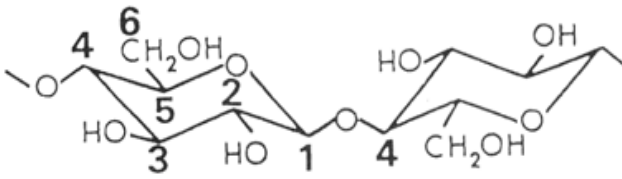
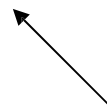
Ξυλώδη
κύτταρα

Κυτταρικά
τοιχώματα

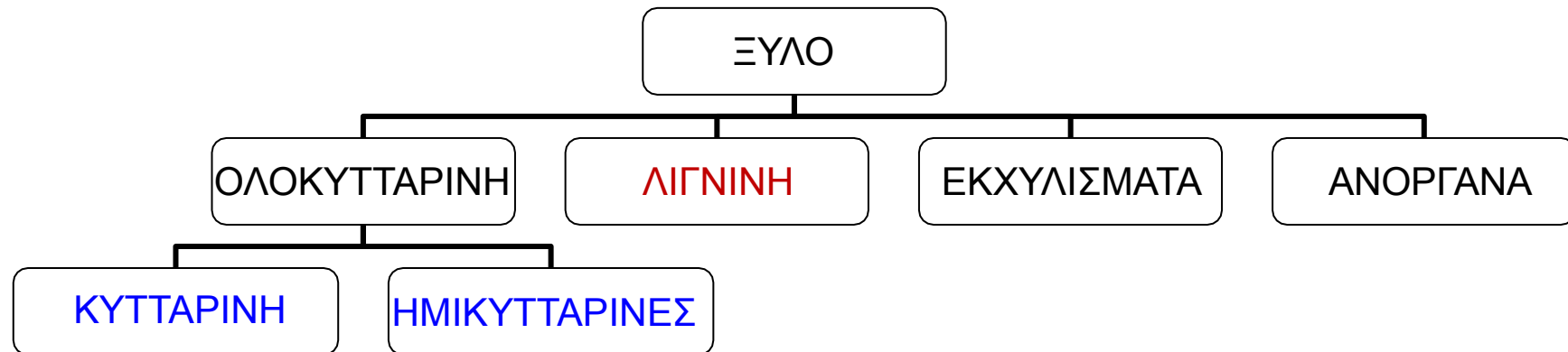

Μικροϊνίδια

Χημικά
συστατικά

Χημικά Συστατικά του Ξύλου

Κύρια χημικά συστατικά:

Δομικά συστατικά:

κυτταρίνη, λιγνίνη, ημικυτταρίνες

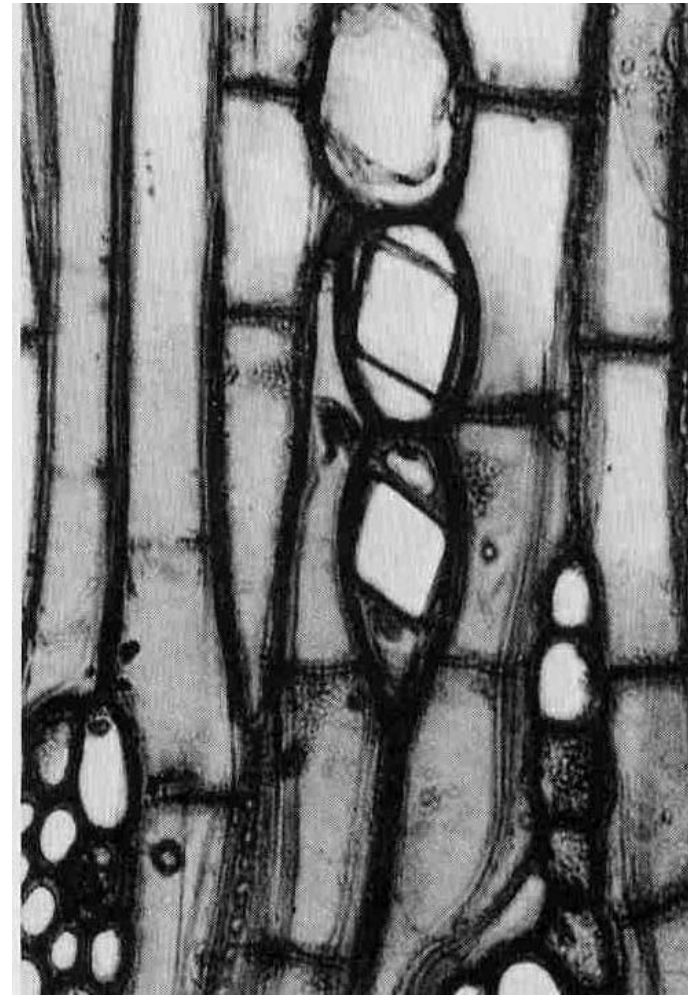
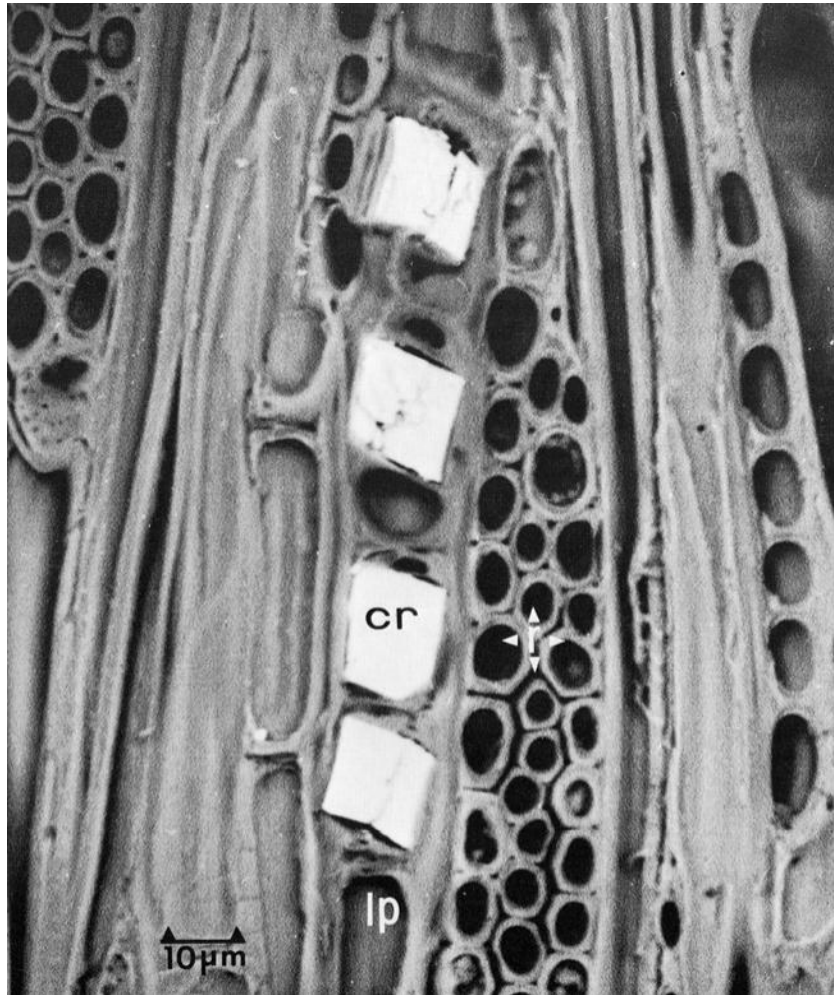
Μη δομικά συστατικά:

εκχυλίσματα

Σύμπλοκο (complex)

Το ξύλο ως «ανομοιογενές υλικό» τριών πολύπλοκων πολυμερών ενώσεων (**κυτταρίνης + λιγνίνης + ημικυτταρινών**) που ενώνονται μεταξύ τους με χημικούς δεσμούς, χαρακτηρίζεται ως **λιγνοκυτταρινικό σύμπλοκο**

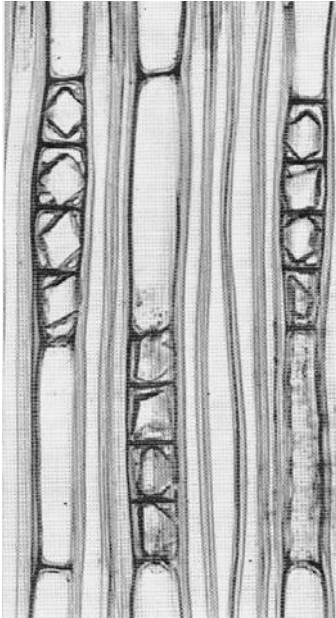
Κρύσταλλοι σε Αξονικό Παρέγχυμα

(Ref. Côté)

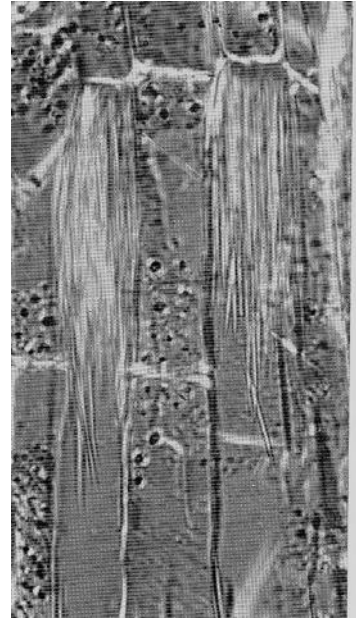
Τύποι **κρυστάλλων** στο ξύλο

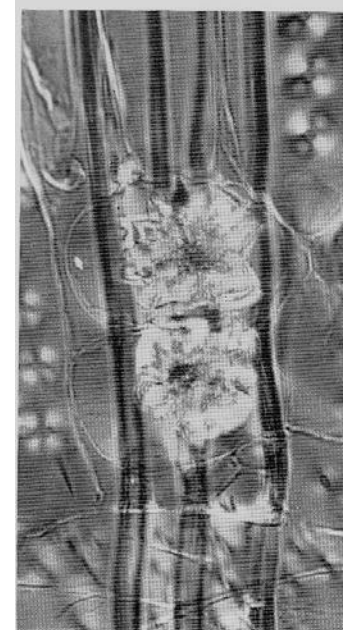
rhomboidal

styloid

raphides

druses

(Kollmann and Cote)

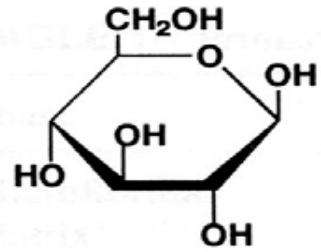
Εκχυλίσματα

**«Προστατευτικές
κατά κανόνα
ουσίες»**

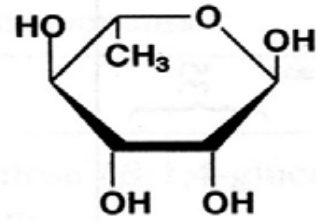
- **Αλιφατικές ενώσεις**
- **Ενώσεις τερπενίων**
- **Φαινολικές ενώσεις**

- **Ρητινικά οξέα**
- Λίπη**
- Κηροί**
- Τερπένια**
- Φλαβανοειδή**
- Λιγνάνες**
- Στιλβένια**
- Ταννίνες**
- Τερεβινθέλαιο**
- Κολοφώνιο**

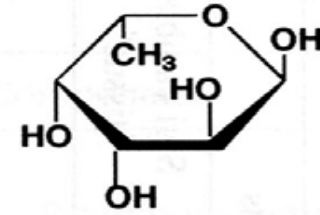

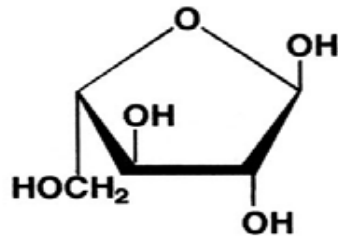
β -D-Glucopyranose

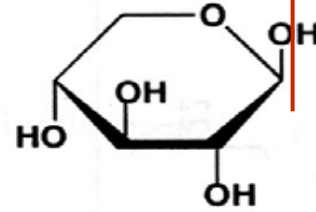
α -L-Rhamnopyranose

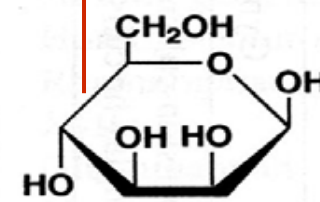
α -L-Fucopyranose

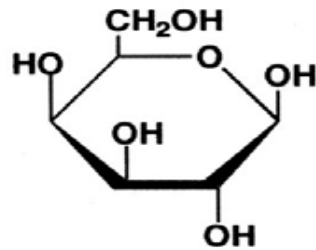
α -L-Arabinofuranose

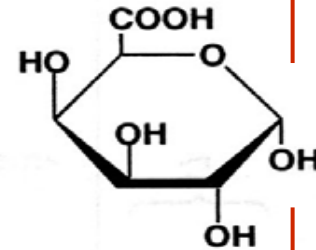
β -D-Xylopyranose

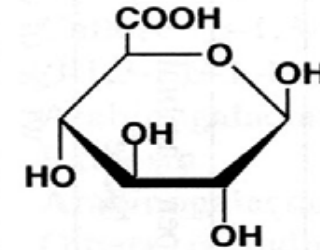
β -D-Mannopyranose

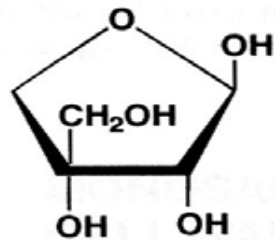
β -D-Galactopyranose

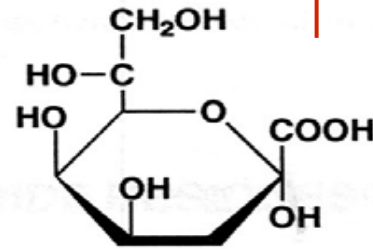
α -D-Galactopyranosyluronic acid

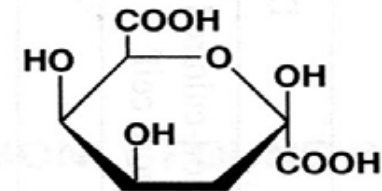
β -D-Glucopyranosyluronic acid

β -D-Apiofuranose

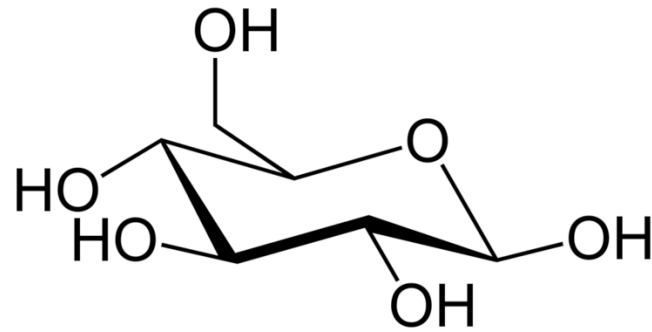
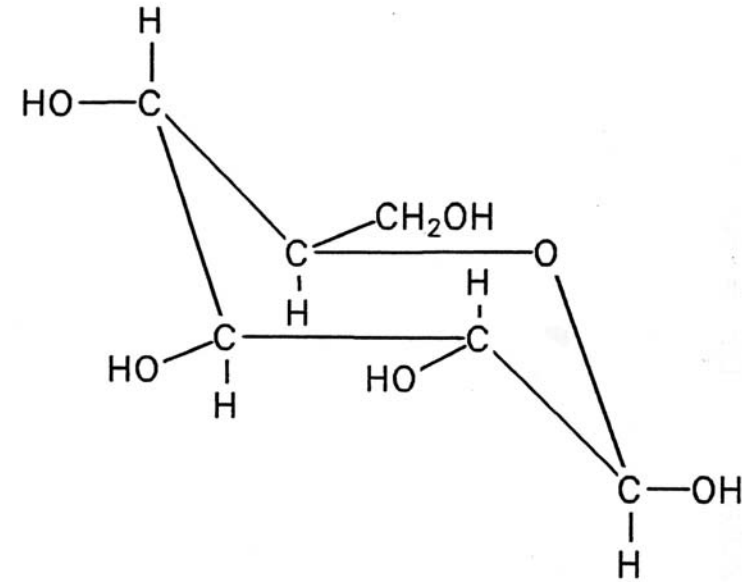
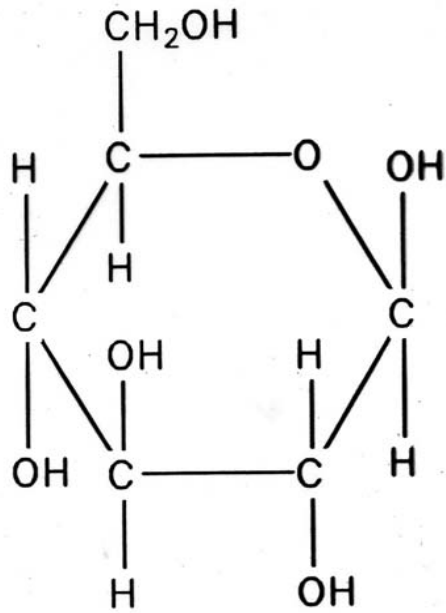
2-keto-3-deoxy-D-manno-2-octulosonic acid (Kdo)

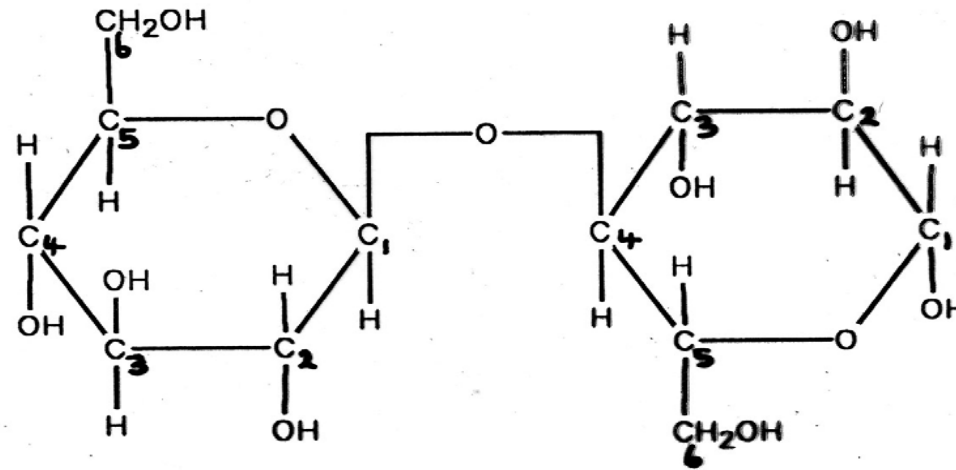
3-deoxy-D-lyxo-2-heptulosaric acid (Dha)

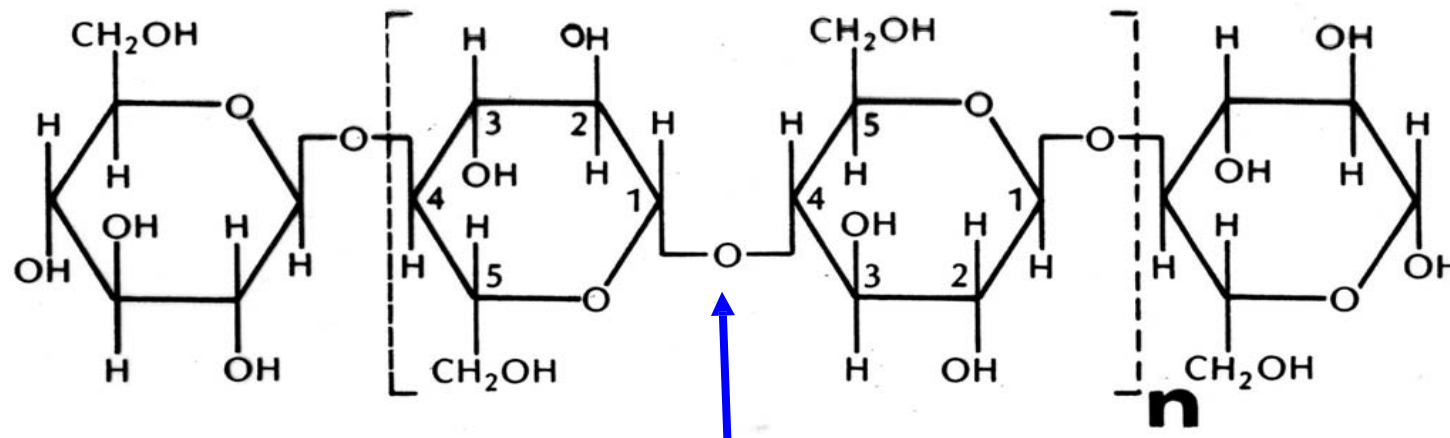
Γλυκόζη (*glucose*)

Κελλοβιόζη (μονάδα)

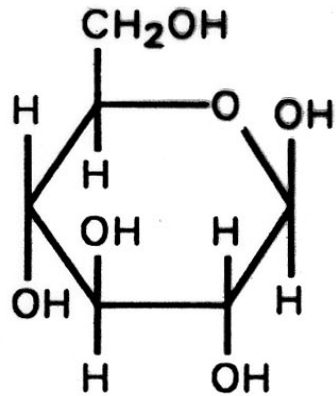

Κυτταρίνη

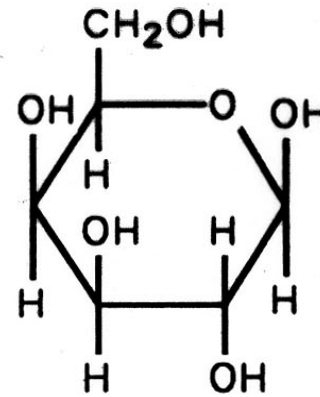

1-4 γλυκοζιτικός δεσμός

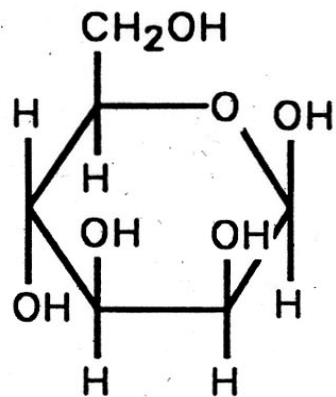
Ημικυτταρίνες (απλά σάκχαρα)

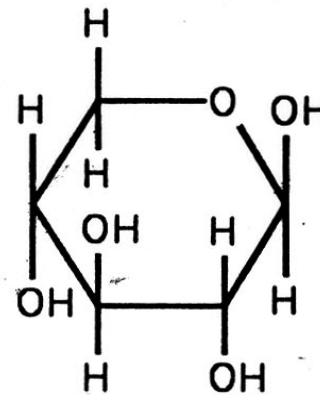
Γλυκόζη

Γαλακτόζη

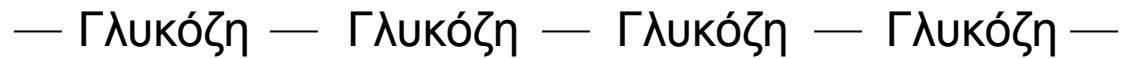
Μαννόζη

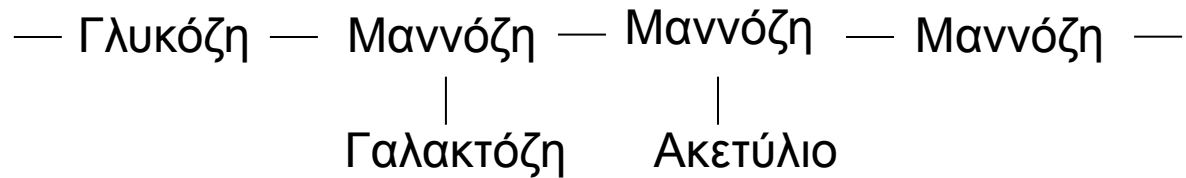
Ξυλόζη

Χημική δομή **κυτταρίνης & ημικυτταρινών**

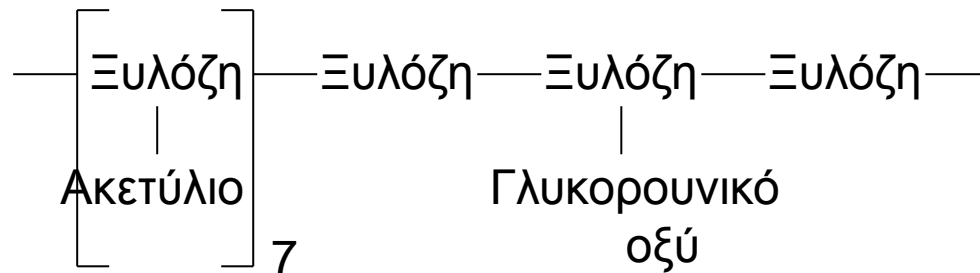
Κυτταρίνη

Ημικυτταρίνη Κωνοφόρων (π.χ. Γλυκομαννάνη)

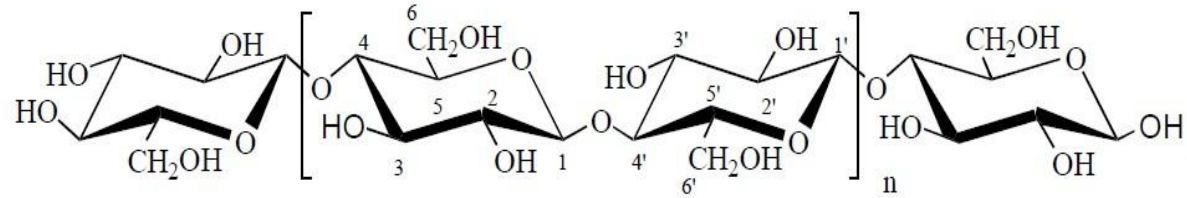

Ημικυτταρίνη Πλατυφύλλων (π.χ. Ξυλάνη)

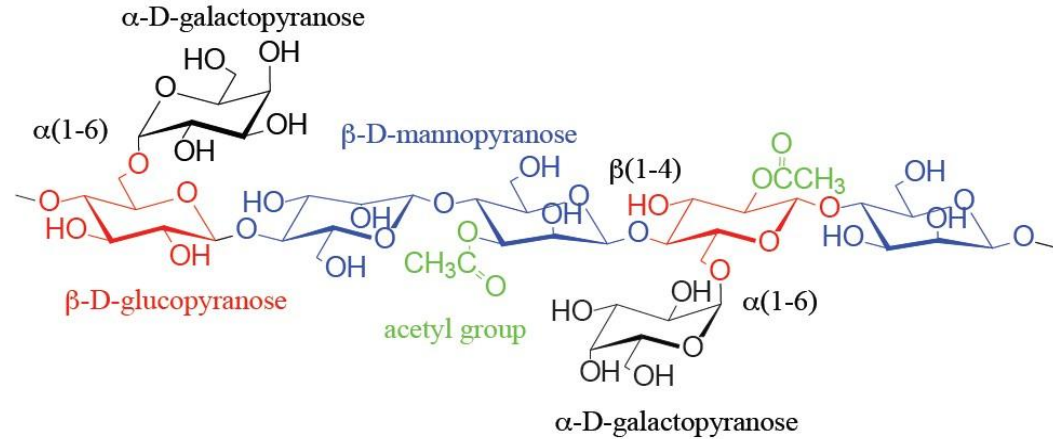

Χημική δομή κυτταρίνης & ημικυτταρινών

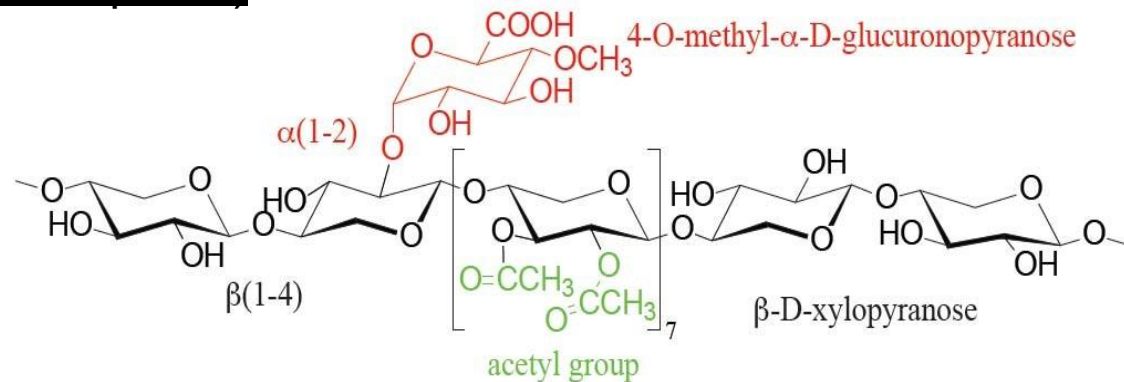
Κυτταρίνη

Ημικυτταρίνες (κωνοφόρα)

Ημικυτταρίνες (πλατύφυλλα)

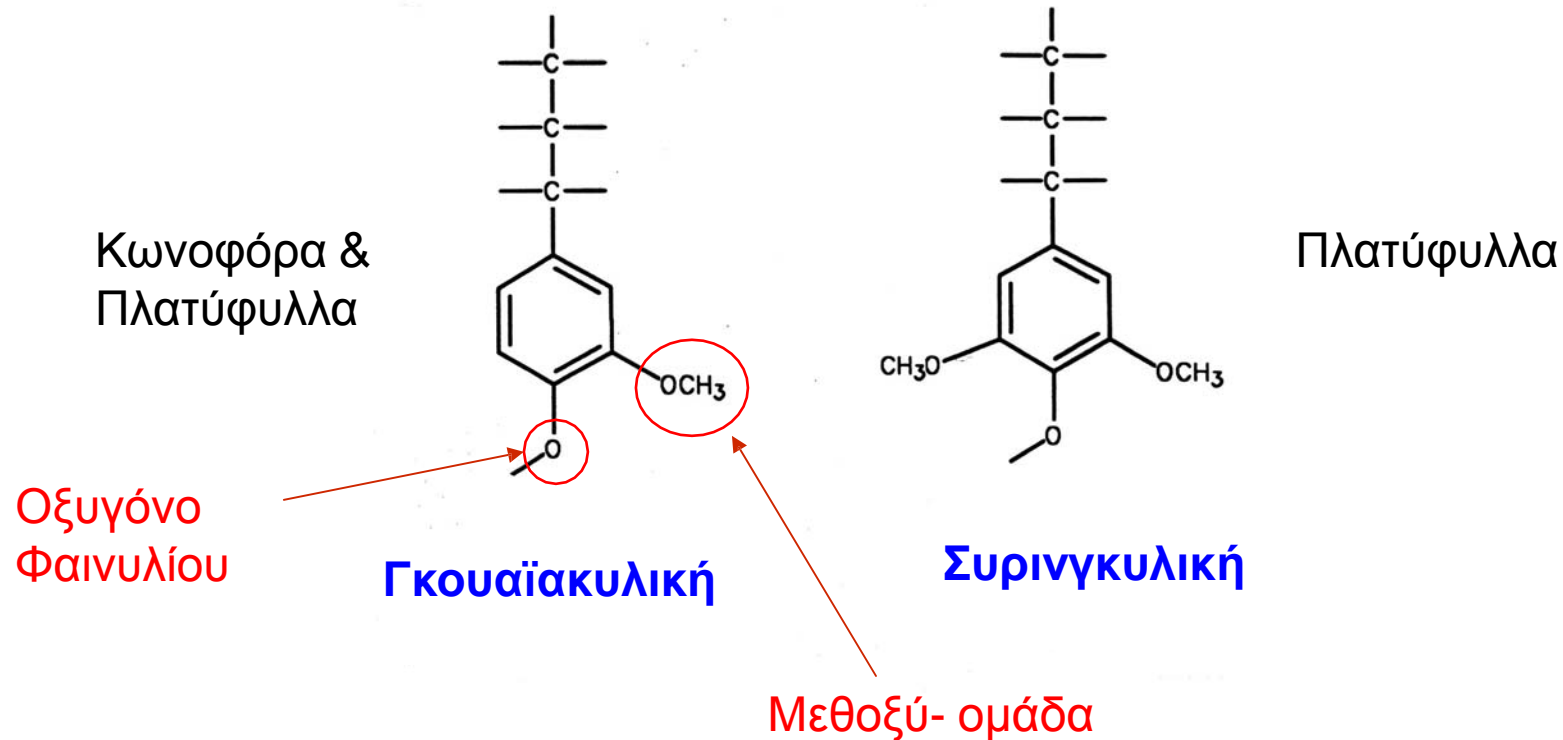

Σύγκριση Ημικυτταρινών με τη Κυτταρίνη

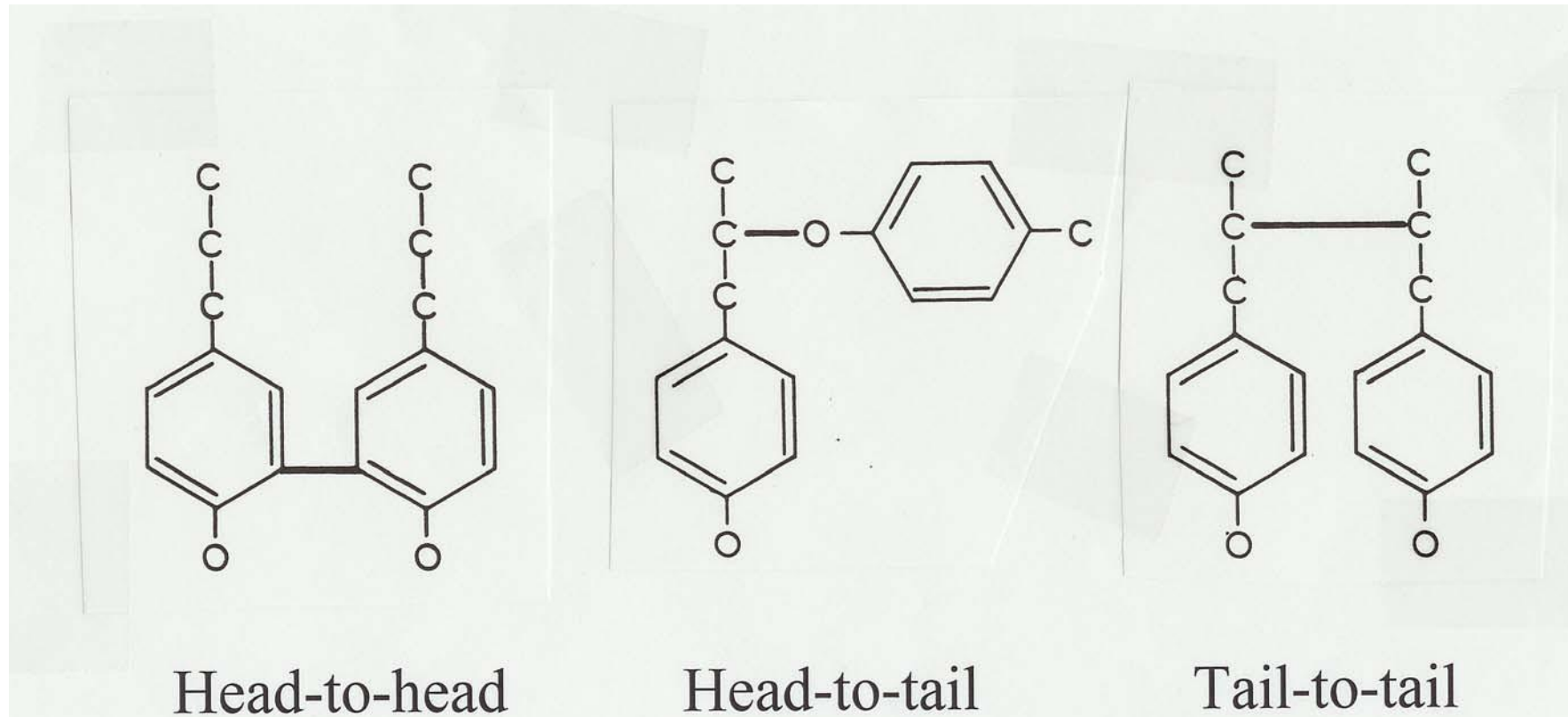
- Διαθέτουν επιπλέον μονάδες σακχάρων
- Με χαμηλό βαθμό πολυμερισμού (150-200)
- Επιπλέον χημικές μονάδες (ακετυλικές, κ.α)
- Είναι διακλαδιζόμενα πολυμερή
- Πολύ λιγότερο κρυσταλλικές ενώσεις

Λιγνίνη: 3-D βασικό πολυμερές του ξύλου, τρισδιάστατο, αποτελούμενο από τρεις μονάδες **φαινυλοπροπανίων** (*phenylpropane units*), που διαφέρει σημαντικά στα κωνοφόρα και τα πλατύφυλλα ξύλα. Δομούν τη μεσοκυττάρια στρώση στα ξυλώδη κύτταρα, και είναι η «**φυσική συγκολλητική ουσία**» του ξύλου. Βρίσκονται πάντα μαζί με την κυτταρίνη, και ποτέ δεν βρίσκεται μόνη της στη φύση. Στα κωνοφόρα ξύλα απαντάται σε ποσοστό 30%±4%, και στα πλατύφυλλα ξύλα της εύκρατης ζώνης σε ποσοστό 20%±3%.

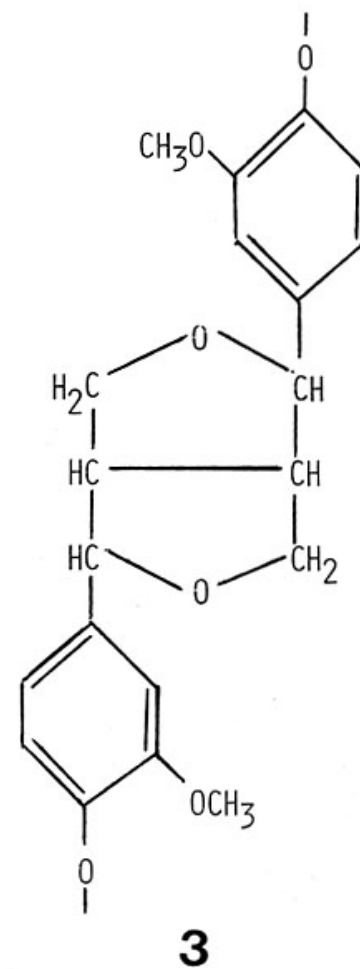
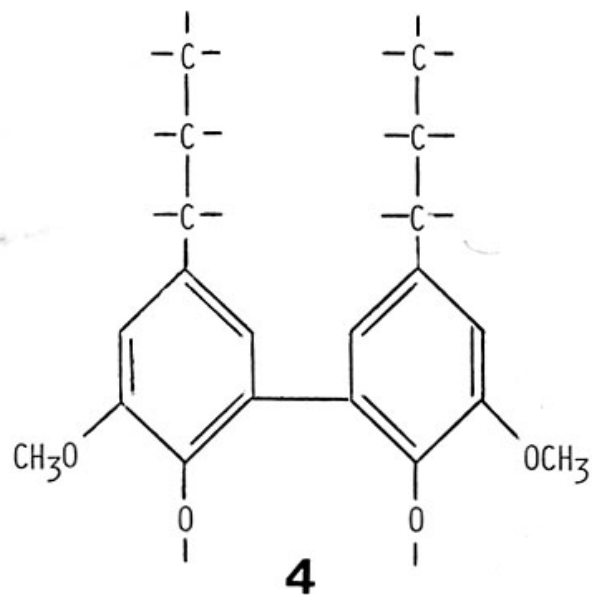
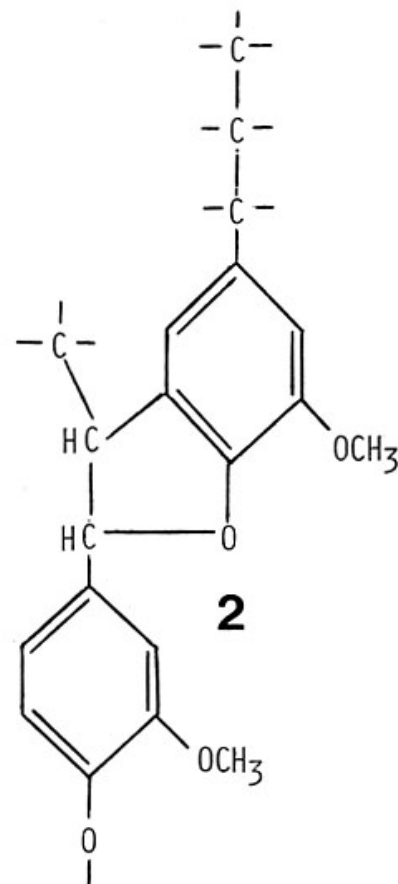
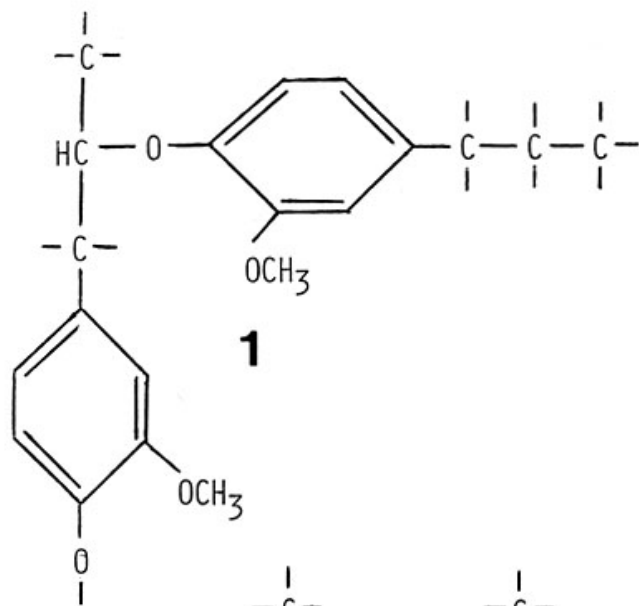
ΦΑΙΝΥΛΟΠΡΟΠΑΝΙΑ

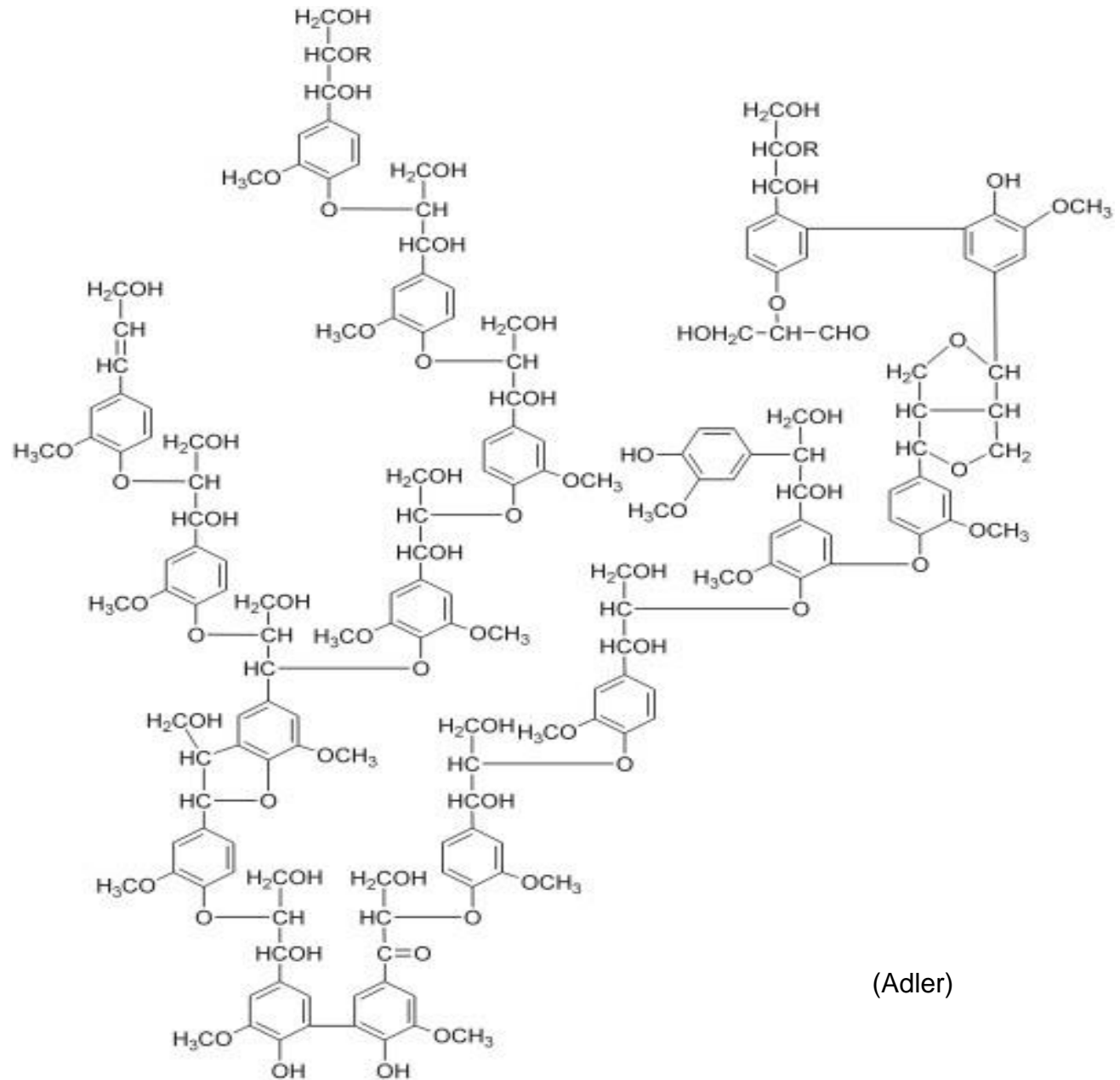
Χημικοί δεσμοί στο μακρομόριο της **Λιγνίνης**

Χημικοί δεσμοί στο μακρομόριο της Λιγνίνης

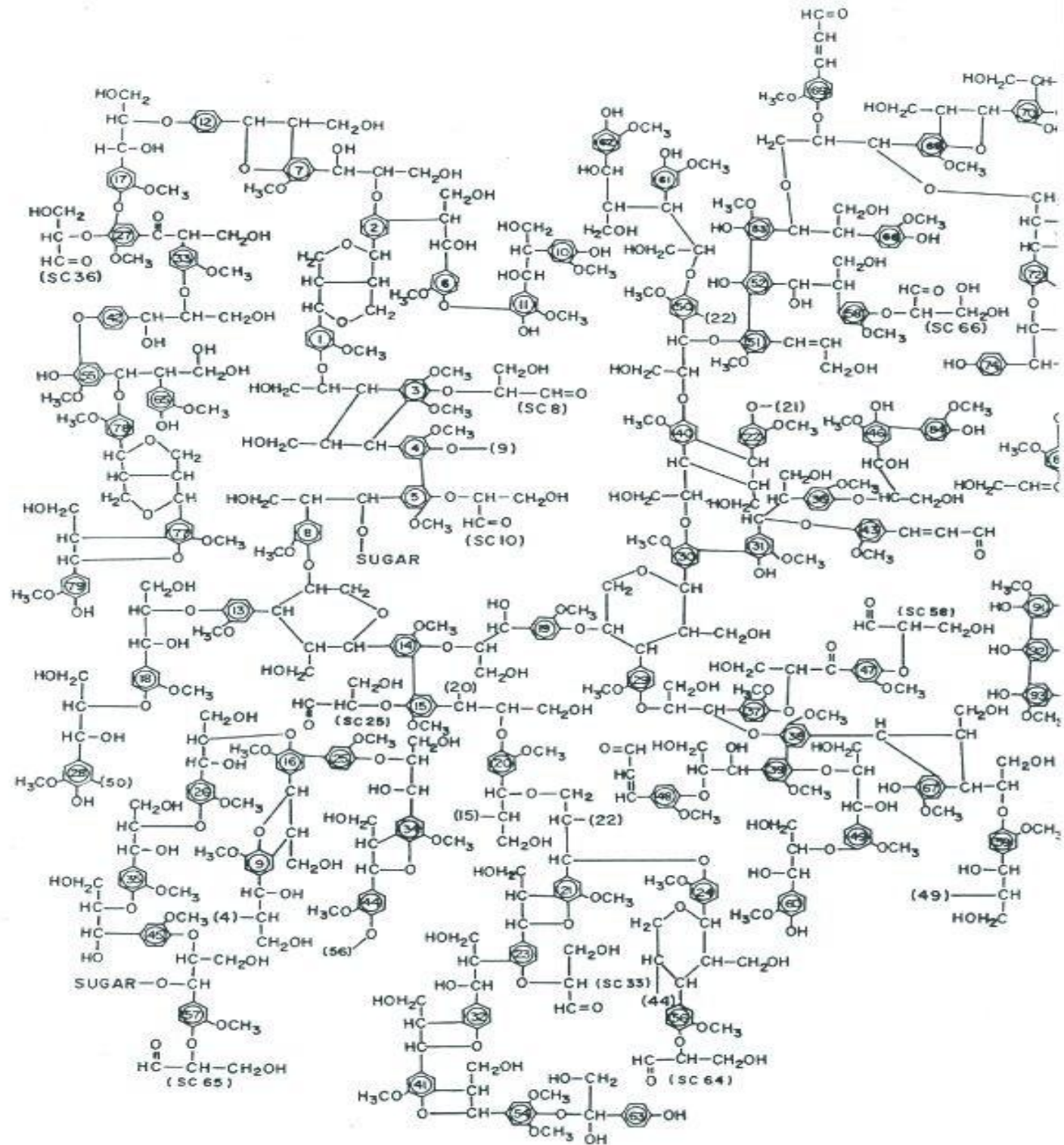

* Μοντέλο Λιγνίνης

(Adler)

Μοντέλο Λιγνίνης

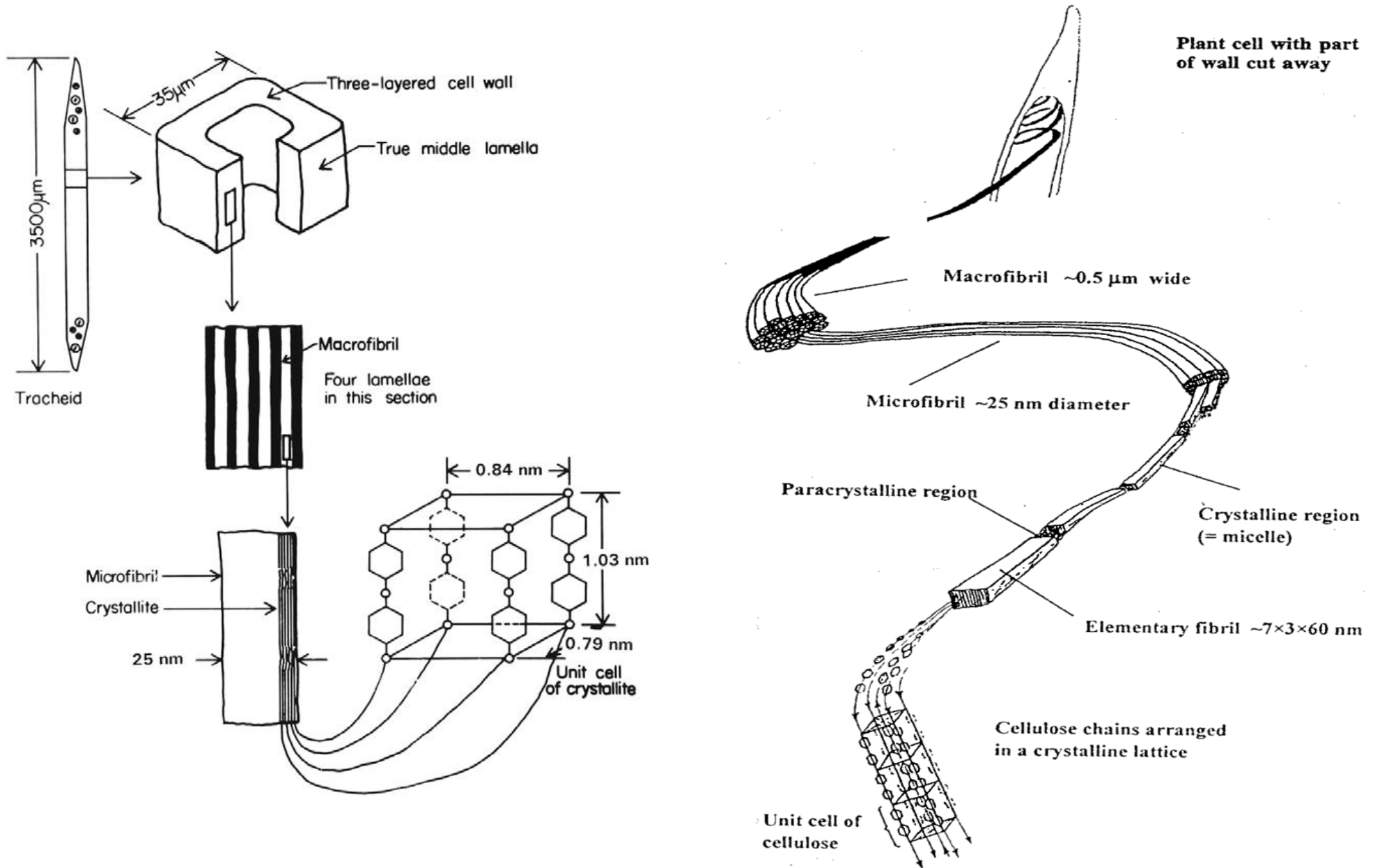
Περιγραφή **πολυμερών** του ξύλου

<i>Πολυμερές:</i>	<i>Κυτταρίνη</i>	<i>Ημικυτταρίνες</i>	<i>Λιγνίνη</i>
<i>Μονάδα δόμησης</i>	Γλυκόζη	Γλυκόζη, Μαννόζη Ξυλόζη κ.α.	Φαινυλοπροπάνιο
<i>Σχήμα</i>	Γραμμική	Διακλαδισμένες (πλευρικά μέρη)	Τρισδιάστατη
<i>Διάταξη</i>	Κρυσταλλική	Άμορφες & Ημικρυσταλλικές	Άμορφη
<i>Ποσοστό (%)</i>	45-50	20-35	20-35
<i>Βαθμός Πολυμερισμού</i>	10,000	150-200	πολύ μεγάλος

Χημική Σύσταση του Ξύλου

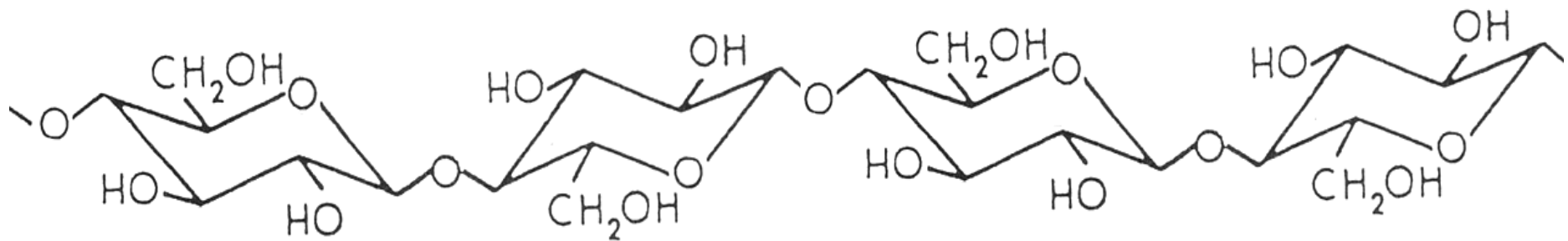
	Κωνοφόρα (Softwoods)	Πλατύφυλλα (Hardwoods)
Κυτταρίνη	45-50%	45-50%
Ημικυτταρίνες	18-25%	25-35%
Λιγνίνη	25-35%	20-25%

* Μελέτη σε επίπεδο Μικρο- & Νανο- κλίμακας

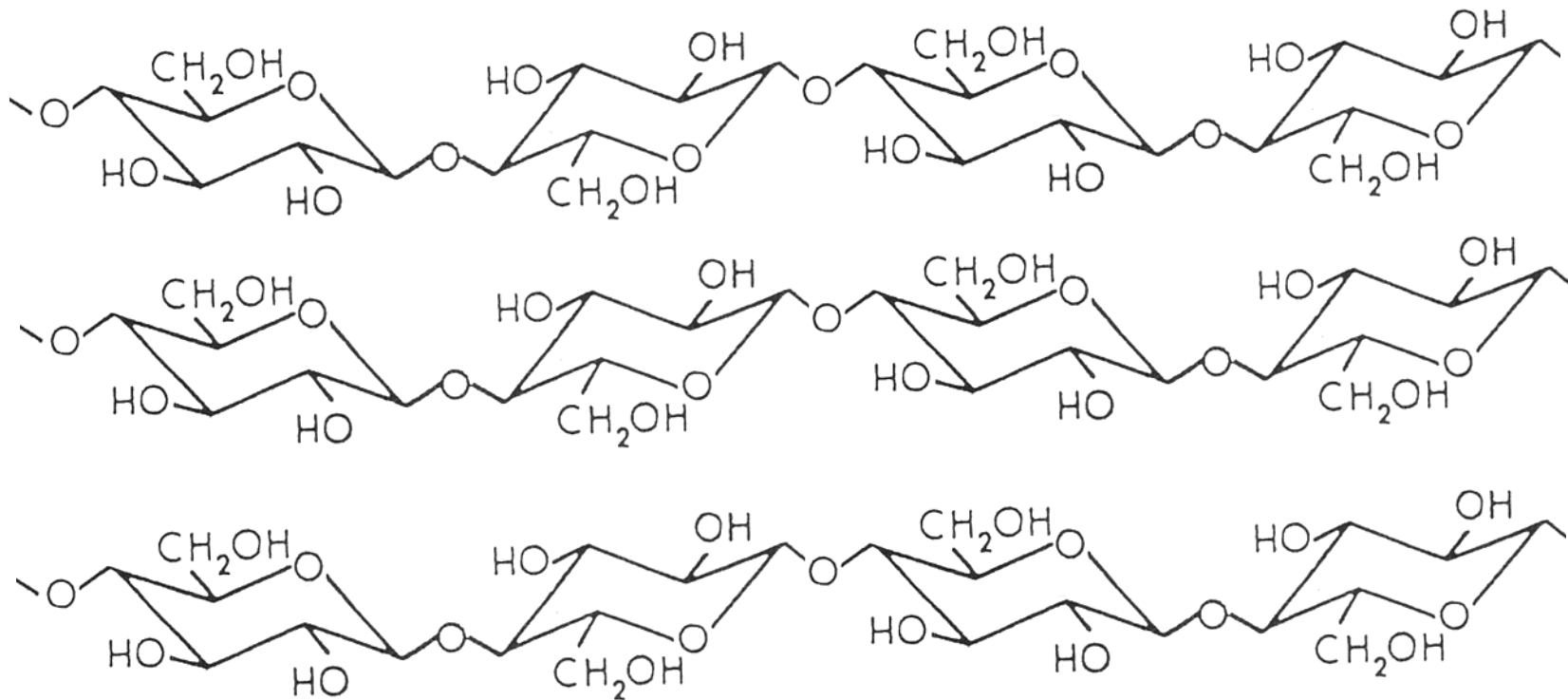

Κυτταρίνη (*chair*)

--- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ----- Γλυκόζη ---

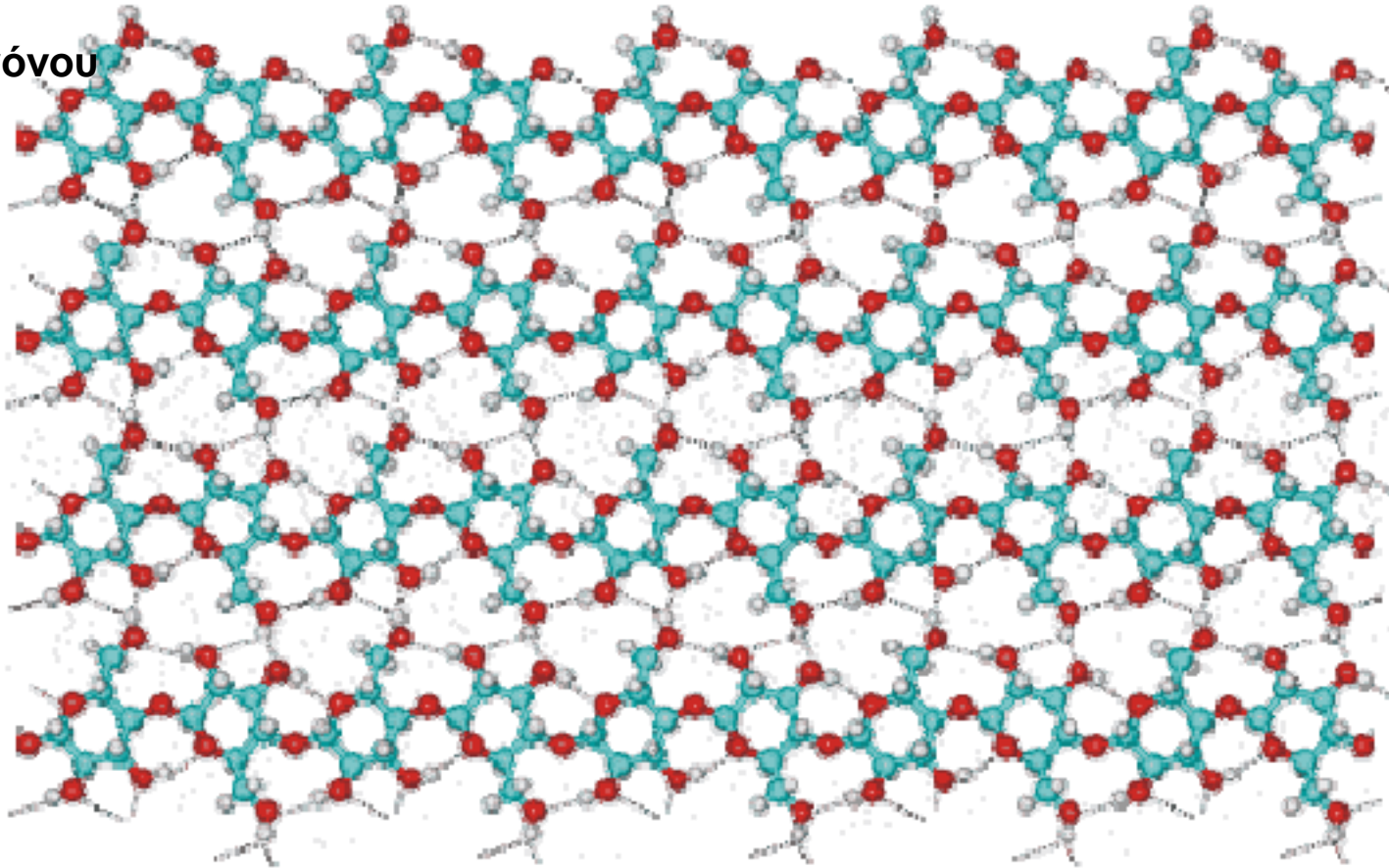
Κυτταρίνη

Κυτταρίνη

Μεταξύ-μορίων

Δεσμοί Υδρογόνου

Ομοιοπολικοί δεσμοί

Εντός-μορίων Δεσμοί Υδρογόνου

Υπομικροσκοπική δομή (Μικροϊνίδια)

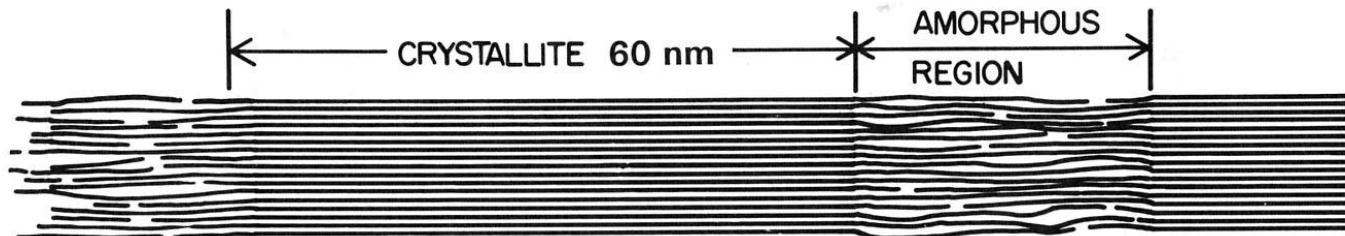
CROSS-SECTION

LENGTHWISE-SECTION

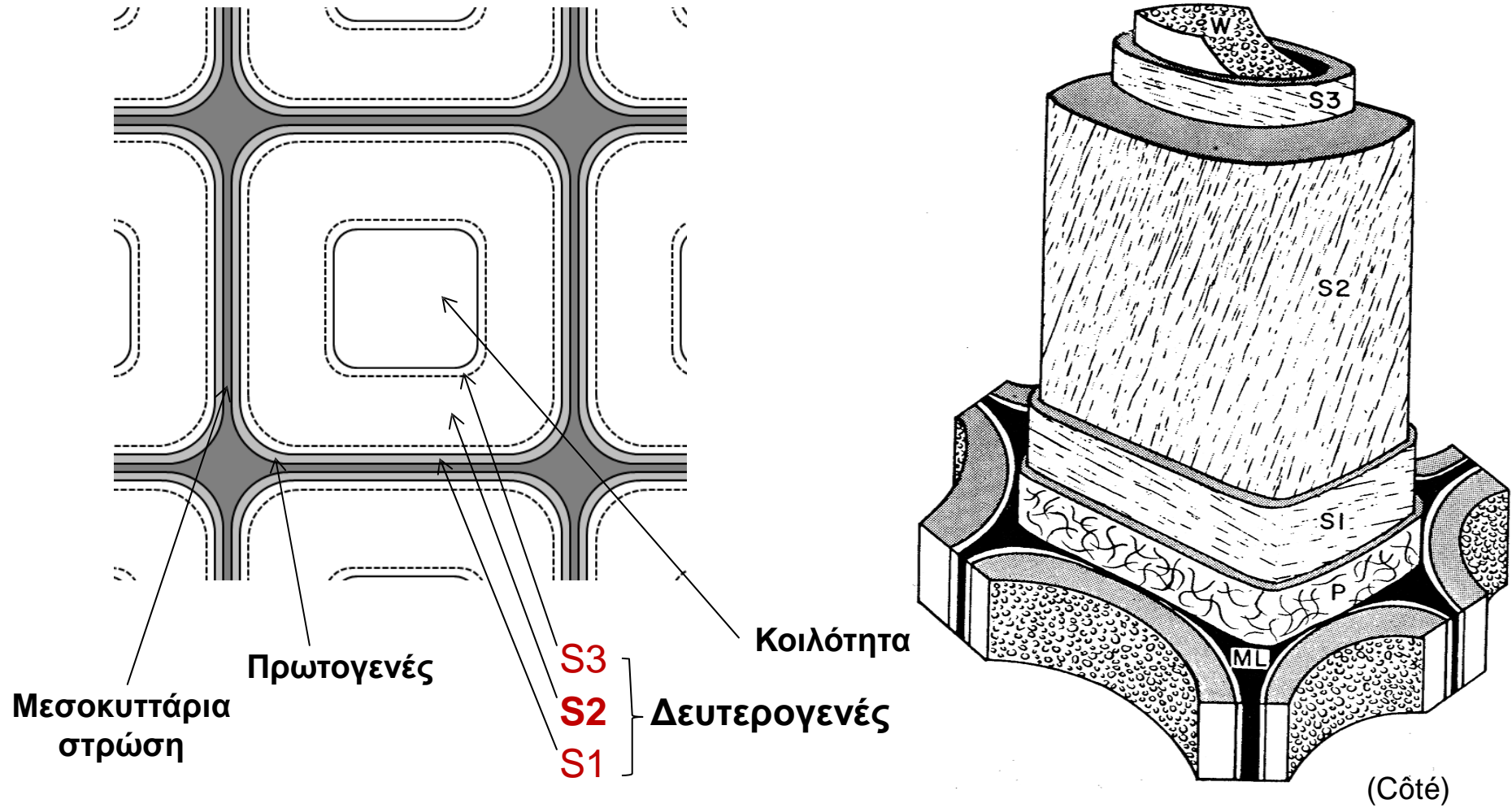

- Cellulose chains
- - - Hemicellulose chains
- ⊞ Lignin

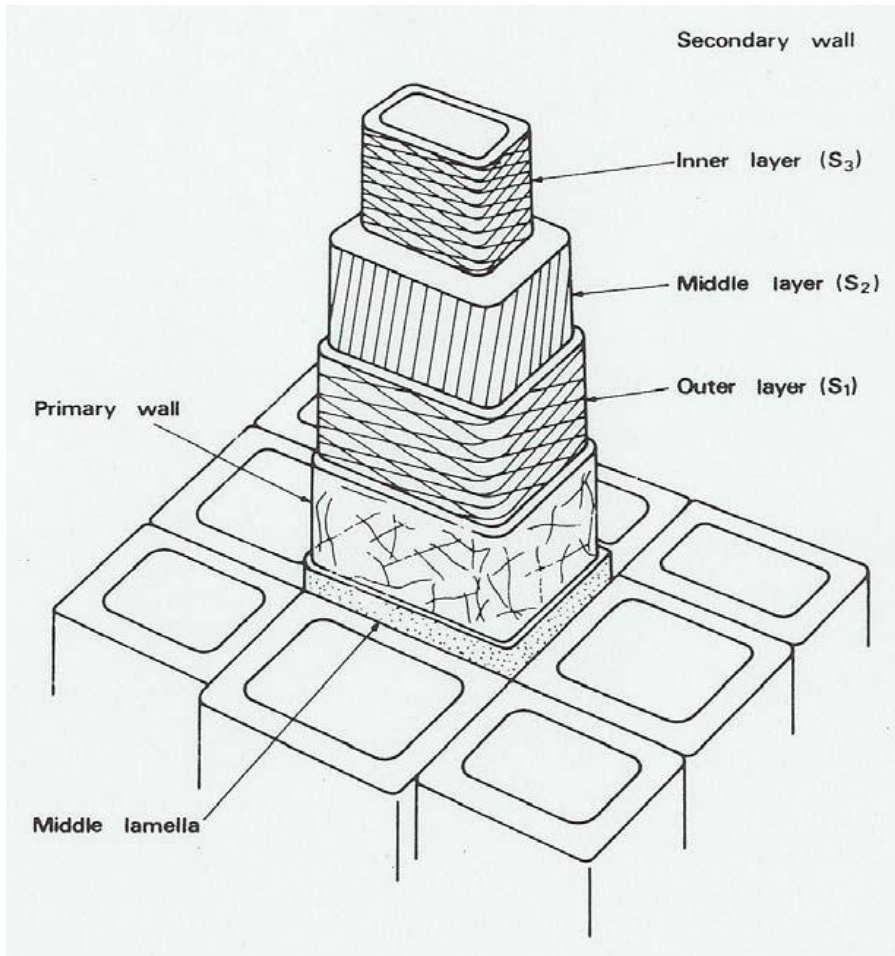

Κυτταρικό Τοίχωμα (cell wall)

Στρώσεις κυτταρικού τοιχώματος

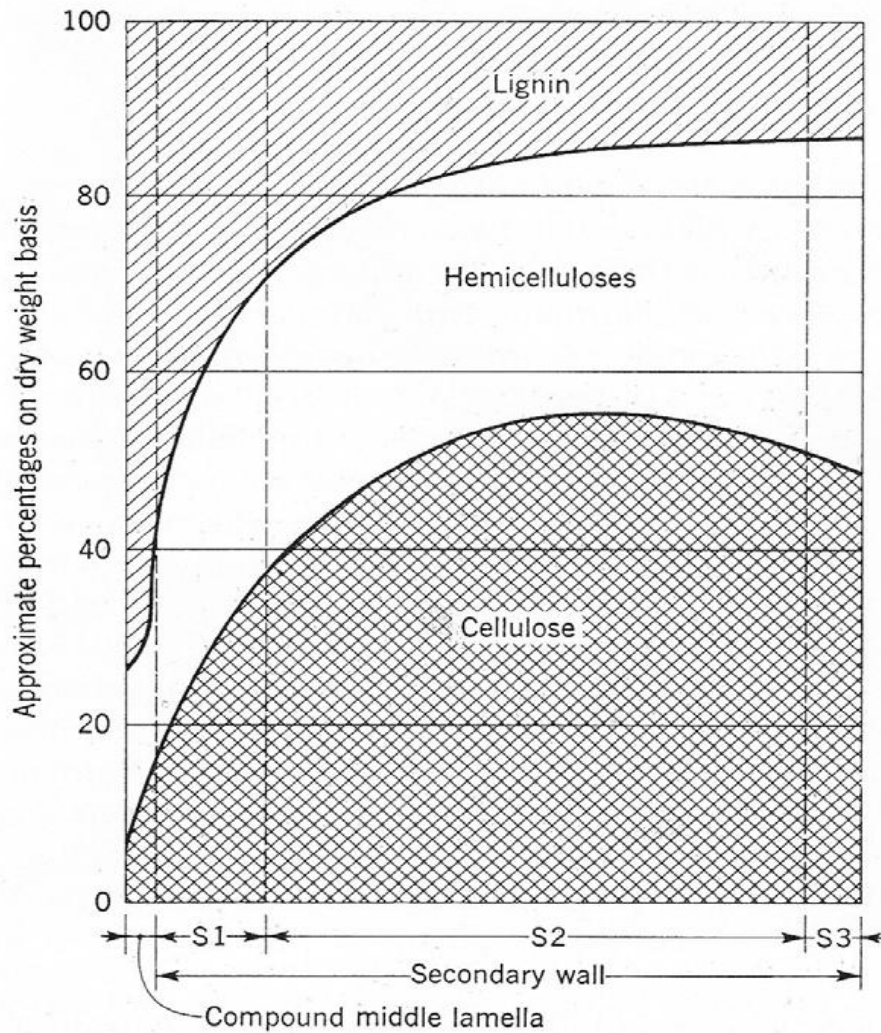

Στρώση	Αριθ. Μικροϊν.	%	Γωνία θ	Σπειροειδ.	Διάταξη
TML	---	ΠΟΙΚΙΛΛΕΙ	---	---	καμία
P	---	5	---	---	μικρή
S1	4-6	7	50-70°	S + Z	μέτρια
S2	30-150	85	10-30°	Z	π. υψηλή
S3	2-4	3	60-90°	S + Z	μέτρια

(Princes Risborough Laboratory)

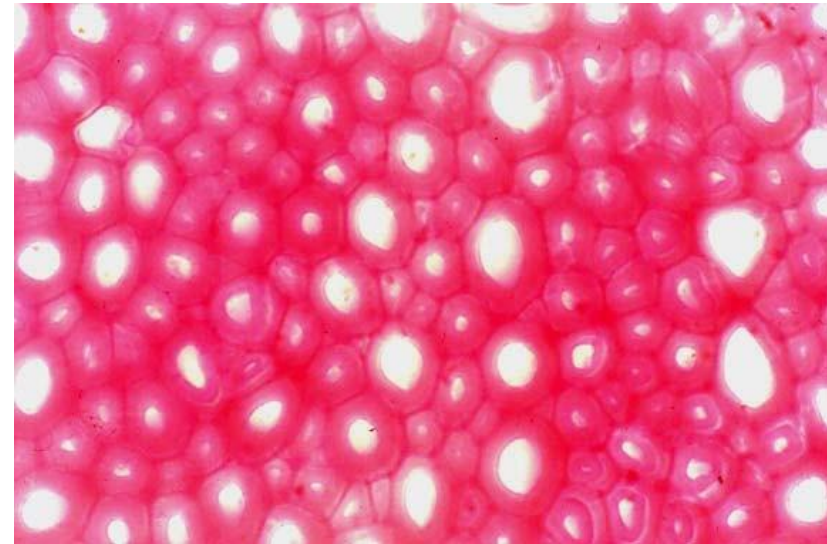

Κατανομή πολυμερών στο **κυτταρικό τοίχωμα**

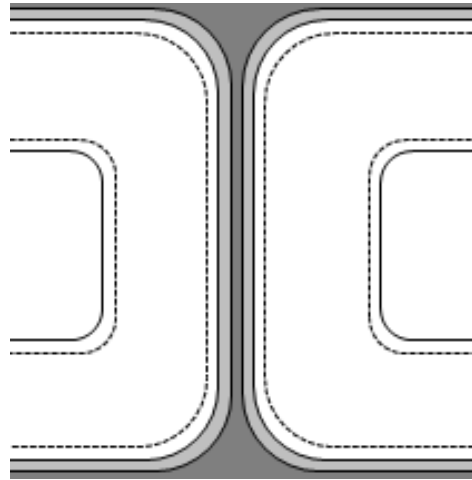
**Κατανομή των πολυμερών του ξύλου
στα κυτταρικά τοιχώματα**

(Panshin & de Zeeuw)

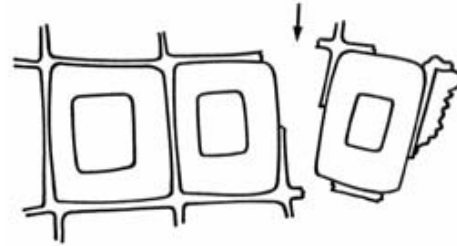

**Κατανομή της λιγνίνης στο κυτταρικό
τοιχώμα (σκουρότερο → περισσότερη λ.)**

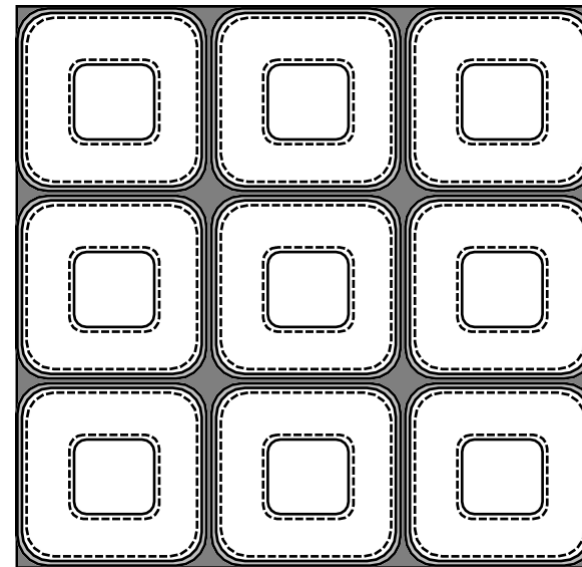
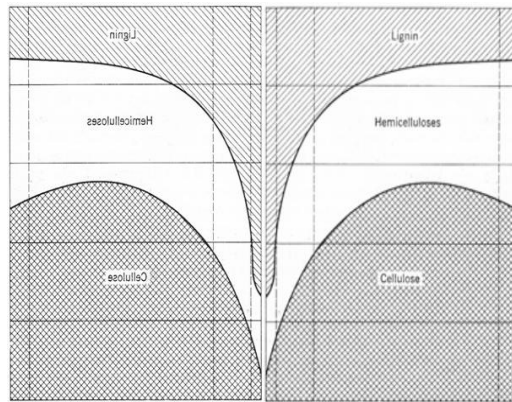
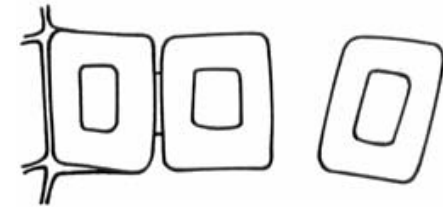
Κατανομή λιγνίνης – επηρεάζεται η πολτοποίηση;

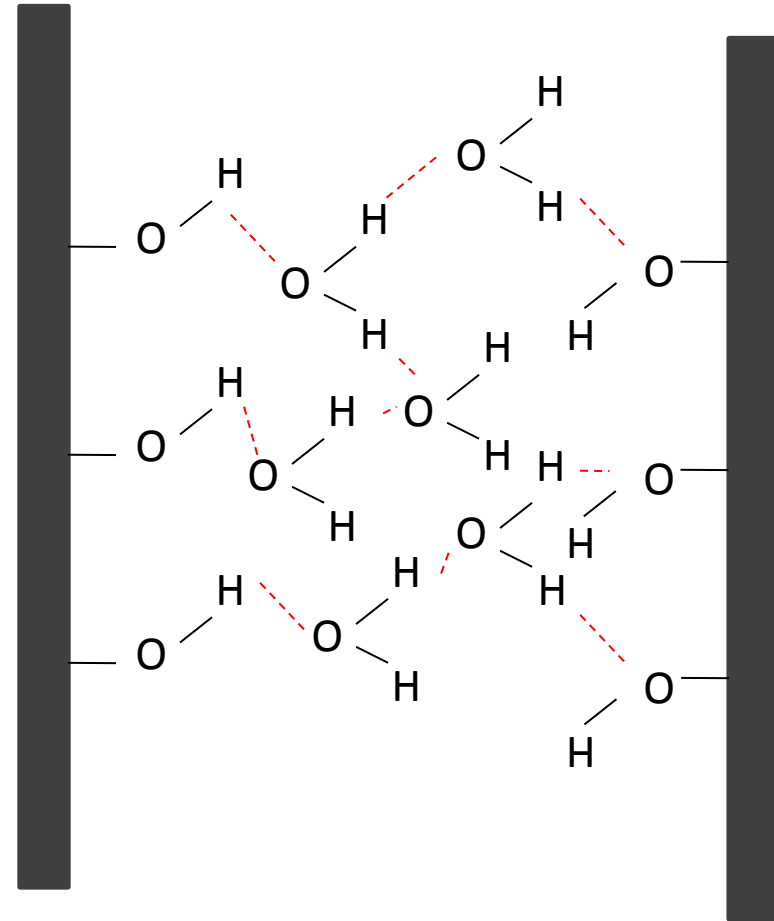
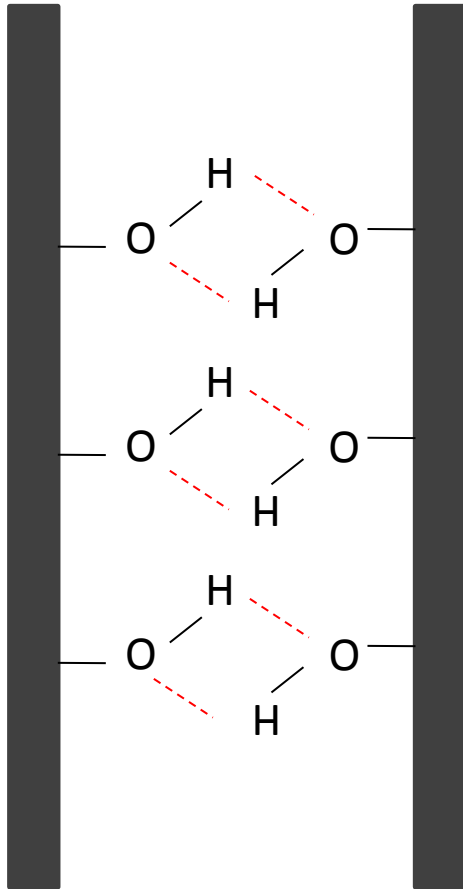
Μηχανική Πολτοποίηση

Χημική Πολτοποίηση

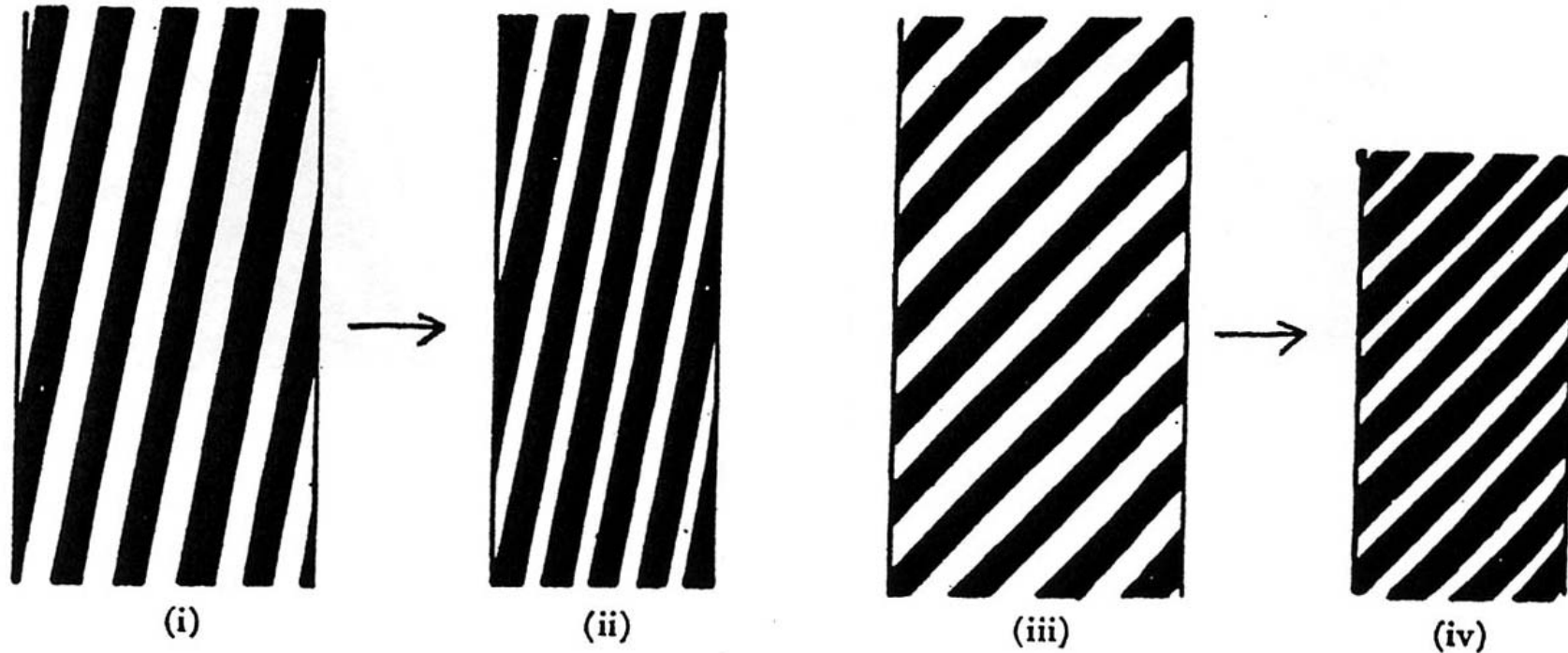

Διόγκωση του ξύλου σε νερό

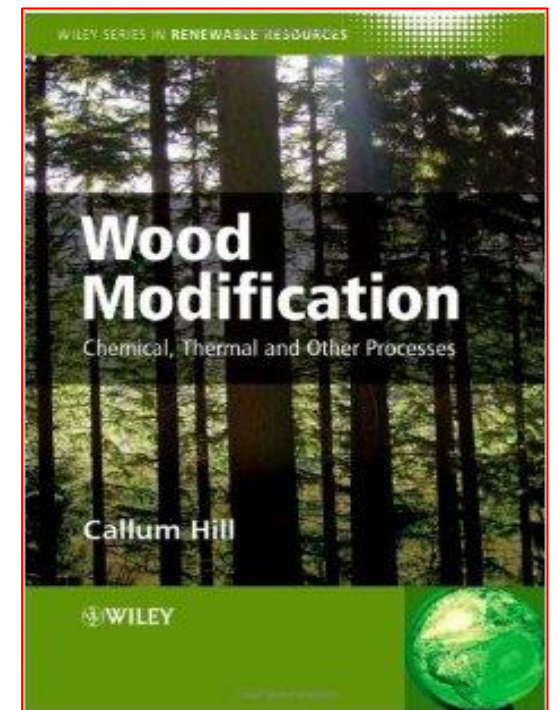
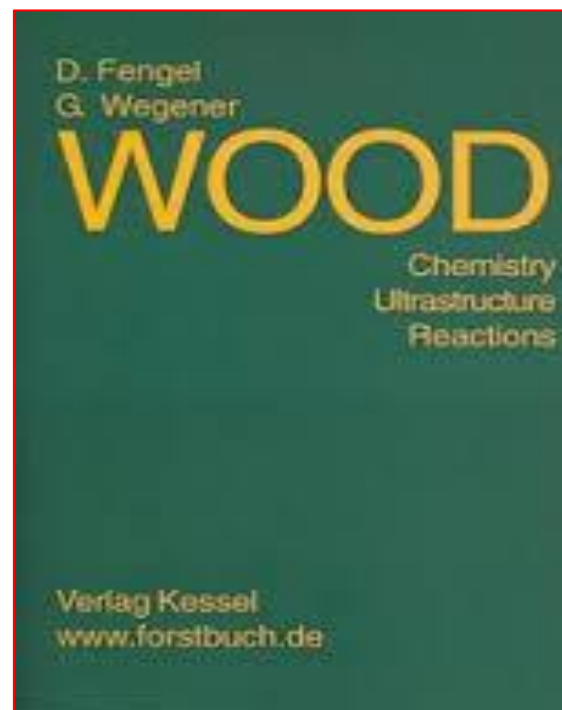
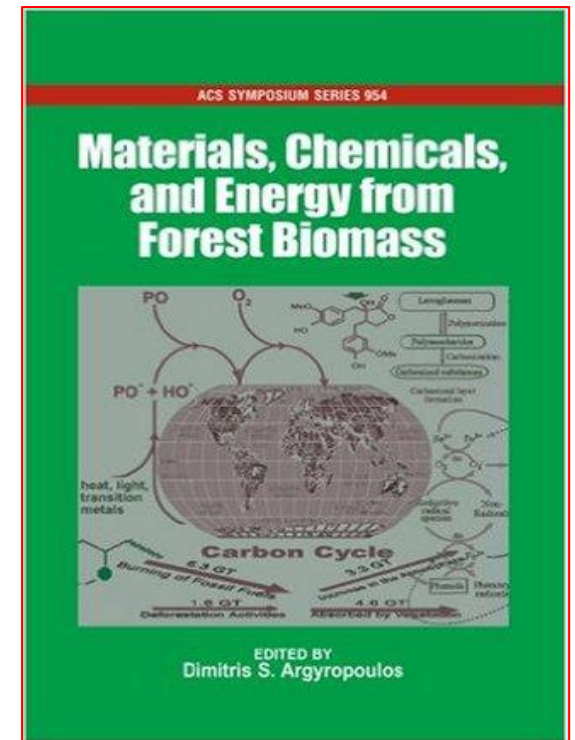
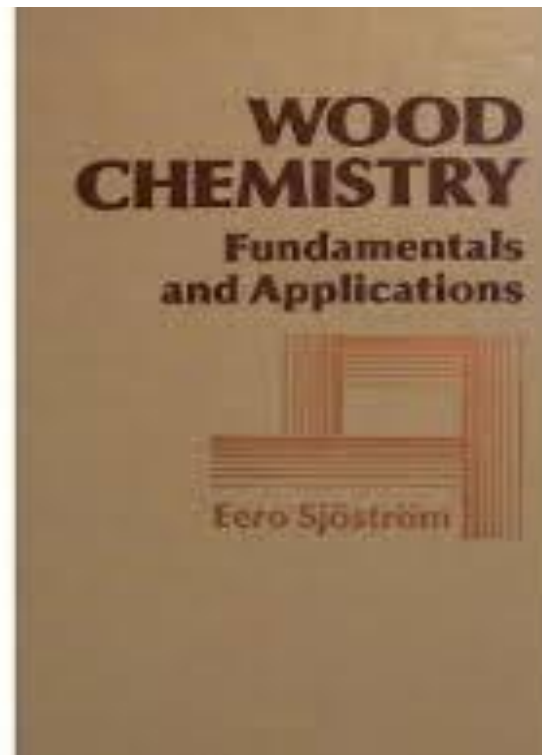
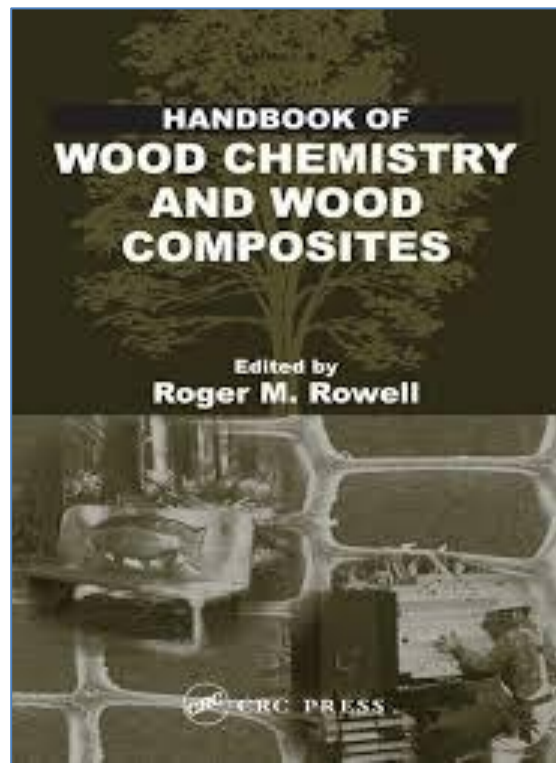

Γωνία Μικροϊνιδίων (MFA)

$S_2\theta$: μικρή γωνία συνήθως.
Οδηγεί σε αμελητέα αξονική ρίκνωση

$S_2\theta$: μεγάλη γωνία σπανιότερα.
Οδηγεί σε μεγάλη αξονική ρίκνωση

«Προϊόντα Χημικής Τεχνολογίας Ξύλου»

διδάσκων: Καθηγητής Γ. Μαντάνης, ΤΕΙ Θεσσαλίας

Ιστοσελίδα:

www.teilar.gr/~mantanis/Ximiki.htm

Greek Wood Scientists:

www.teilar.gr/~mantanis/Greek-Wood-Scientists.pdf